

Näringsutskottets betänkande

1984/85:5

om utvidgad skyldighet för kreditupplysningsföretag att lämna beställaruppgift

Ärendet

I motion 1983/84:609 av Håkan Stjernlöf (m) hemställs att riksdagen beslutar att i meddelande om kreditupplysningens innehåll till den som upplysningen avser också skall ingå uppgift om vem som begärt upplysningen.

Datainspektionen, två kreditupplysningsföretag och tio intresseorganisationer, huvudsakligen inom näringslivet, har avgivit remissyttranden i ärendet.

Sammanfattning

Motionens innebörd är att kreditupplysningsföretagen bör vara skyldiga att lämna uppgift om vem som har beställt en kreditupplysning även när denna avser en person som är näringsidkare. Efter en omfattande remissbehandling, där skilda meningar har kommit till uttryck, avstyrker utskottet detta förslag.

Gällande bestämmelser, m. m.

Kreditupplysningslagen (1973:1173) syftar främst till att hindra att kreditupplysningsverksamhet leder till otillbörligt intrång i den personliga integriteten eller till skada genom oriktiga eller missvisande upplysningar. Efterlevnaden av lagen står under tillsyn av datainspektionen.

Lagen gäller för yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet (1 §). Med kreditupplysning avses uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende (2 §). En speciell typ av kreditupplysning, för vilken gäller särskilda skyddsregler, är den s. k. personupplysningen. Med detta uttryck avses kreditupplysning om enskild person, förutsatt att vederbörande varken är näringsidkare eller har så väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet att uppgift om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ekonomiska ställning. En kreditupplysning som inte utgör personupplysning brukar kallas företagsupplysning.

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den inte leder till otillbörligt intrång i personlig integritet (5 §). Denna allmänna, grundläggande regel kompletteras i olika hänseenden av mera detaljerade föreskrifter.

Dessa innebär bl. a. att den som avses med en kreditupplysning skall av kreditupplysningsföretaget få meddelande om upplysning som har lämnats om honom (11 §). När personupplysning lämnas skall den omfrågade samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter, omdömen och råd som upplysningen innehåller rörande honom och vem som har begärt upplysningen. När annan kreditupplysning rörande enskild person lämnas – dvs. företagsupplysning som inte avser juridisk person – skall den omfrågade på motsvarande sätt få meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller rörande honom. Den sistnämnda föreskriften liksom föreskriften att det skall meddelas vem som har begärt personupplysning tillkom genom en lagändring (1981:737) som trädde i kraft den 1 januari 1982.

Med näringsidkare skall enligt ett motivuttalande (prop. 1973:155 s. 140) i kreditupplysningslagen på samma sätt som i vissa andra lagar förstås var och en som yrkesmässigt driver verksamhet av ekonomisk natur. Beträffande de personer som i lagen likställs med näringsidkare anförs det i motiven:

Till personer med väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet bör till en början hänföras sådana som har ett väsentligt ekonomiskt intresse i verksamheten, t. ex. delägare i handelsbolag eller kommanditbolag, aktieägare i fåmansbolag samt aktieägare som har en större post aktier i annat aktiebolag. Hit hör också de som har en ledande ställning i ett företag som styrelseledamot, verkställande direktör eller på annat sätt. I vissa fall kan också andra personer hänföras till den angivna kategorin, t. ex. den som lämnat en större kredit till ett företag och därigenom har möjlighet att påverka företagets verksamhet.

Vissa ytterligare motivuttalanden (s. 140 f.) kan också ha intresse i sammanhanget.

Givetvis kan det förekomma att en person som är näringsidkare eller som står ett företag nära behöver kredit i egenskap av privatperson. Rent principiellt borde en kreditupplysning som i sådant fall lämnas om honom anses som personupplysning och alltså vara underkastad de särskilda restriktioner i fråga om innehåll m. m. som gäller beträffande personupplysningar. För kreditupplysningsföretaget torde det dock ofta innebära praktiska svårigheter att tillämpa olika regler i fråga om en och samma person, beroende på i vilken egenskap han för tillfället uppträder. Den som är näringsidkare e. d. torde också normalt få finna sig i att han därmed får ett sämre integritetsskydd även i de fall då han uppträder som privatperson. Skulle emellertid kreditupplysningsföretaget, i fall då kreditupplysning begärs om en person som i och för sig är näringsidkare eller därmed likställd, få uppgifter som gör det helt klart att den begärda upplysningen inte har något samband med det företag eller den verksamhet dit personen är knuten, bör kreditupplysningen behandlas som en personupplysning.

Datainspektionen har i november 1983 föreskrivit att Upplysningscentralen UC AB i sitt personregister för kreditupplysningsverksamhet skall särskilt markera de personposter som avser sådana enskilda personer för vilka kreditupplysningslagens bestämmelser om personupplysning inte behö-

ver tillämpas. UC har överklagat detta beslut hos regeringen. Ärendet bereds f. n. inom justitiedepartementet.

Förarbeten till bestämmelsen om beställaruppgift

I den departementspromemoria (Ds Ju 1979:8) som låg till grund för 1981 års ändring i kreditupplysningslagen föreslogs dels att begreppet personupplysning skulle utvidgas till att avse alla kreditupplysningar om enskild person, dels att kreditupplysningsföretagen skulle bli skyldiga att i meddelande om lämnad kreditupplysning (kreditupplysningskopia) ange för vems räkning upplysningen begärts. Remissinstansernas reaktion på dessa förslag sammanfattades i propositionen om lagändringen (prop. 1980/81:10 s. 54) sålunda:

Som har angetts - - - har denna utvidgning mött stark kritik från flera remissinstanser, bl. a. företrädare för banker och andra kreditgivare, för kreditupplysningsbranschen och för näringslivet. Dessa remissinstanser är också negativt inställda till att näringsidkare m. fl. skulle få rätt till kreditupplysningskopia och till besked om vem som har begärt upplysningen. Även andra remissinstanser, såsom bankinspektionen, Sveriges advokatsamfund och TCO, tar avstånd från detta förslag eller ifrågasätter dess lämplighet. En del företrädare för näringslivet, t. ex. SAF och Sveriges industriförbund, tillstyrker dock förslaget helt eller delvis.

Innebörden av den kritik som riktades mot förslaget att även en näringsidkare skulle få uppgift om vem som begärt kreditupplysning om honom kan belysas med några citat från remissyttrandena (prop. s. 215, 226, 251, 255).

Sveriges grossistförbund anförde:

Det kan i vissa fall vara känsligt om en kreditgivare tar en personupplysning och personen ifråga får reda på detta. Särskilt gäller detta sådana situationer, då en näringsidkare anser sig behöva göra en kontroll av ett existerande kundförhållande på grund av att han befarar att kunden kan ha svårt att klara sina åtaganden. Även här blir det fråga om en avvägning mellan olika intressen. Vi menar för vår del att det inte kan vara någon mer påtaglig nackdel från integritetssynpunkt att uppgift om beställaren av kreditupplysningen inte lämnas.

Sveriges köpmannaförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO)-Familjeföretagen yttrande gemensamt följande:

Med hänsyn till att en näringsidkare bör ha möjligheten att inhämta en kreditupplysning om en tilltänkt affärsförbindelse eller göra fortlöpande uppföljningar av kreditvärdigheten hos etablerade förbindelser utan att få relationerna störda i måhända känsliga affärssituationer föreslas att uppgift om vem som begärt upplysning icke skall behöva tillställas det företag kreditupplysningen avser. Integritetsskyddet torde bli tillräckligt genom övriga restriktioner.

Svenska bankföreningen anförde med instämmande av Post- och Kreditbanken, PKbanken, samt Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB:

Ett särskilt skäl mot en regel, som berättigar näringsidkare att alltid få kopia av personuppgifter om honom och besked vem som beställt uppgifterna, är den sannolika effekten av en sådan regel vid förmedling av kreditupplysningar om näringsidkare från svenska till utländska banker. Man måste räkna med att utländska banker och deras kunder med vetskap om en dylik regel ofta hellre skulle avstå från att begära kreditupplysningar beträffande en tänkt svensk motpart. För närvarande lämnas i samband med vår utrikeshandel svenska kreditupplysningar i betydligt större utsträckning till utlandet än utländska kreditupplysningar lämnas till Sverige. En kreditupplysningsverksamhet i Sverige, som enligt utlandets mening fungerar tillfredsställande, är i stor utsträckning en förutsättning för de krediter, som lämnas vid den svenska importen, och för de förskott, som de svenska exportörerna ofta erhåller.

Motorbranschens riksförbund var kritiskt mot förslaget att näringsidkare bl. a. när det gällde beställaruppgift skulle jämföras med privatpersoner:

Även om det innebär svårigheter att i kreditupplysningsssammanhang definiera en näringsidkare, bör detta icke vara skäl nog för att jämföra honom med en privatperson. I stället borde man försöka finna en metod, efter vilken man kan bedöma om en person är näringsidkare eller ej. Näringsidkarens intresse av integritetsskydd torde mer än väl uppvägas av kreditgivarnas (inklusive samhällets) intresse av så fullständig information som möjligt av näringsidkarens tidigare, fastslagna betalningsförhållanden.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anförde:

Kreditupplysningar inhämtas ofta i samband med att en arbetstagare söker anställning. I en sådan situation är det mindre önskvärt, sett ur arbetstagarrens synpunkt, att kreditupplysningsinstitutet skall behöva lämna ut hans namn till en presumtiv arbetsgivare. Det kan också ifrågasättas om inte kreditgivningen försvåras för personer med inregistrerad firma om en begränsning görs i möjligheterna att erhålla kreditupplysning.

Regeringen – med justitieminister Håkan Winberg som föredragande – gick emot förslaget om en utvidgning av begreppet personuppgifter. Den anslöt sig inte heller till förslaget om beställaruppgift till enskilda näringsidkare. Härom anfördes i propositionen (s. 56 f.):

Vad härefter angår frågan huruvida enskilda näringsidkare m. fl. bör ges rätt till besked också om vem som har begärt en kreditupplysning synes det vara klart att redan rätten till kreditupplysningskopia i många fall kommer att innebära att vederbörande kan sluta sig till vem som har begärt uppgifterna. Detta torde i allmänhet inte medföra några negativa effekter. Att kreditgivare och andra som avser att träda i ekonomisk förbindelse med en näringsidkare inhämtar kreditupplysning om denne måste framstå som en helt naturlig åtgärd, som näringsidkare lika väl som andra har anledning att räkna med. Det kan emellertid inte bortses från att en rätt till beställaruppgift på detta område i en del fall kan medföra olägenheter. Oftast torde det då

också vara fråga om situationer där den omfrågade inte redan på grund av att han erhåller en kreditupplysningskopia kan sluta sig till vem som har beställt upplysningen. Jag tänker exempelvis på fall där någon begär kreditupplysning om ett företag i syfte att undersöka om det kan vara intressant att söka förvärva dess rörelse eller där någon som avser att söka anställning hos ett företag själv eller genom sin fackliga organisation begär upplysningar om detta. En skyldighet för kreditupplysningsföretag m. fl. att ta reda på och uppge vem som har begärt en kreditupplysning om näringsidkare m. fl. kan också vålla vissa problem när beställaren finns i utlandet.

Motionen

I motionen anförs att kreditupplysningsföretagen bör åläggas skyldighet att meddela näringsidkare vem eller vilka som har begärt soliditetsupplysning om vederbörande. En bestämmelse härom bör införas i kreditupplysningslagen, säger motionären.

Tidigare behandling

År 1983 väcktes en motion (c) med samma syfte som den nu aktuella. Den avlogs av riksdagen sedan den avstyrkts av näringsutskottet (NU 1983/84:1) med följande motivering:

Motionären hävdar att det bland småföretagare råder stort missnöje med att de inte har rätt att få beställaruppgift. Både datainspektionen – som är tillsynsmyndighet enligt kreditupplysningslagen – och kreditupplysningsföretagen själva får, hävdar motionären, ett stort antal förfrågningar om vem som beställt och fått en kreditupplysning varom föreskrivet meddelande har lämnats.

Datainspektionen har under hand vitsordat att många har gjort sådana förfrågningar. Antalet hänvändelser av detta slag har emellertid numera minskat, sedan man från inspektionens och kreditupplysningsföretagens sida har sökt sprida kännedom om gällande bestämmelser och motiven för dem.

Den nuvarande regleringen på den punkt som här är aktuell trädde i kraft vid 1982 års början. Den svarar, såsom framgår av redogörelsen i det föregående, mot de önskemål som representativa småföretagarorganisationer framförde i samband med den översyn av kreditupplysningslagen som gjordes dessförinnan. Utskottet finner mot den bakgrund som har angivits inte skäl för en sådan lagändring som motionären föreslår.

Remissbehandling av motionen

Remissyttranden över motionen har avgivits av datainspektionen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansbolagens förening, Upplysningscentralen UC AB, Soliditet AB, Sveriges advokatsamfund, SHIO-Familjeföretagen, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Motorbranschens riksförbund och TCO.

PKbanken har deltagit i Bankföreningens handläggning av remissärendet och instämt i föreningens yttrande.

Organisationer som vid remissbehandlingen av departementspromemorian (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso tillstyrkte en sådan ordning som nu föreslås i motionen (se prop. 1980/81:10 s. 212, 249 f.) har inte tillfrågats på nytt.

I en promemoria som bifogades vid remissen av motionen anfördes bl. a. följande:

Efter hänvisning från datainspektionen har flera personer per telefon vänt sig till näringsutskottets kansli med synpunkter i ämnet. De har framfört kritik mot den nuvarande begränsningen av skyldigheten att lämna beställaruppgift. Två av dessa reaktioner kan nämnas. Innehavaren av en mindre mekanisk verkstad misstänkte att ett större konkurrentföretag försökte ta reda på hans ekonomiska ställning i syfte att kunna motarbeta honom. En arbetstagare som var styrelseledamot i ett litet familjeföretag uppgav att kreditupplysningar avseende honom och hans hustru till följd av detta uppdrag icke klassificerades som personupplysningar.

Datainspektionens yttrande har tillställts de övriga remissinstanserna och kommit alla utom Motorbranschens riksförbund till handa innan de avgav sina egna yttranden.

Datainspektionen erinrar i sitt yttrande om den tidigare remissbehandlingen. Motionen tillstyrks av inspektionen med utförlig motivering. Yttrandet återges som *bilaga* till detta betänkande (s. 12).

Med ändring av sitt ställningstagande vid föregående tillfälle tillstyrker även Sveriges köpmannaförbund motionen:

Under det senaste decenniet har kraven på insyn och öppenhet gjort sig allt mer gällande. Samtidigt har förbättrade regler och kontrollmöjligheter införts för register av olika slag. Inte minst införandet av datalagen och datainspektionen har medfört mer balanserade värderingar av registerfrågor. Detta har lett fram till, att anonymitetsskyddet för upplysningsbeställare enligt vår uppfattning kan upphävas.

Svenska bankföreningen, i vars yttrande förutom PKbanken även Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB instämmer, anser i första hand att man borde återgå till den ordning som gällde före år 1982, dvs. upphäva kravet på beställaruppgift beträffande personupplysningar. Skulle detta inte ske anser föreningen i andra hand att motionen bör bifallas. I yttrandet anför:

Den situation som nu råder, där enskilda personer om vilka företagsupplysningar lämnas får kopia på upplysningen men inte besked om frågeställaren, är från flera utgångspunkter olycklig. Så exempelvis leder kännedom om att en upplysning begärts men ovissheten om vem som begärt den inte sällan till irritation. I rådande läge – och om en återgång till tidigare ordning inte kan göras – vore det därför enligt bankföreningens uppfattning bättre om den omfrågade också fick besked om vem som är frågeställare.

Finansbolagens förening menar också att det vore önskvärt med en återgång till den ordning som gällde före år 1982. Som en teoretisk möjlighet anger föreningen att beställaruppgift skulle få lämnas om beställaren har medgivit detta. Föreningen motiverar sin uppfattning sålunda:

Finansbolagen är i sin dagliga verksamhet beroende av att fortlöpande kunna kontrollera kreditvärdigheten hos säljföretag och kunder, etablerade eller presumtiva. Det är väsentligt att detta informationsinhämtande kan bedrivas på ett sådant sätt att relationerna till de omfrågade företagen inte störs. Möjligheten att inhämta kreditinformation under sekretess är därvid av stor betydelse. Det nu anförda gäller i viss utsträckning även i fråga om banker och andra kreditinstitut men det bör observeras att finansbolag inte har samma möjligheter som banker att kontrollera förekomsten av banktillgodohavanden och andra tillgångar.

Vid den typ av affärsmissiga relationer som det här är tal om framstår det inte heller som särskilt angeläget från integritetssynpunkt att kopia av personupplysning jämte beställaruppgift lämnas till näringsidkaren i fråga.

Vad föreningen nu anför leder till slutsatsen att man egentligen borde överväga en återgång till de förhållanden beträffande företagsupplysningar som gällde före 1982 års ändringar i kreditupplysningslagen och det är föreningens uppfattning att detta vore att föredraga.

Den nuvarande ordningen innebär en halvmesyr och föreningen har förståelse för att den upplevs som irriterande av en del näringsidkare, liksom att den medför en viss arbetsbelastning för kreditupplysningsorganen och för datainspektionen. En i teorien tilltalande lösning vore måhända att tillåta kreditupplysningsföretagen att lämna beställaruppgift om en sådan begärs och om beställaren har medgivit att uppgift härom får lämnas. Administrativa komplikationer kan dock förutses.

Föreningen vill till sist påpeka att regel om skyldighet att lämna beställaruppgift antagligen skulle uppmuntra till kringgåenden, exempelvis på det sättet att det företag som önskar en företagsupplysning inhämtar upplysningen via ett tredje företag, som därmed kommer att stå som beställare.

De övriga remissinstanserna avstyrker motionen.

Soliditet AB bekräftar inledningsvis att efter den tidigare lagändringen ett stort antal näringsidkare vände sig till bolaget med irritation och missnöje över det anonymitetsskydd som föreligger beträffande beställaruppgift i det sammanhang som nu berörs. Sedan lagen fått verka och såväl datainspektionen som branschen fått tillfälle att förklara innehållet i lagen har emellertid denna kritik från företagarkåll minskat avsevärt, säger bolaget. Enligt dess uppfattning föreligger i dag på företagarkåll inget påtagligt missnöje med lagens utformning. I yttrandet anförts vidare:

Enligt bolagets mening är den ordning som gäller f. n. fullt tillfredsställande. Konsekvenserna av det förslag som nu utreds skulle i stor utsträckning kunna bli att affärsidkare underlåter inhämta kreditupplysning beträffande tilltänkta affärsförbindelser. Detta skulle i sin tur motverka syftet med kreditupplysningslagen och inte gagna affärslivet. Integritetsskyddet torde bli tillräckligt genom övriga restriktioner.

Införande av skyldighet att lämna beställaruppgift även i näringsidkarrelationer skulle, säger *SHIO-Familjeföretagen*, ha både för- och nackdelar:

Bland fördelarna är att det ökar integritetsskyddet, att en omfrågad näringsidkare kan få tillfälle att korrigera eller kommentera den uppgift frågaren erhållit, att näringsidkaren får kunskap om vilket företag eller vilken person som är intresserad av hans rörelse och att kreditupplysningsföretagen slipper göra en bedömning om vem som är näringsidkare eller inte.

Bland nackdelarna märks att frågaren ofta kan ha goda grunder för att vilja vara anonym, exempelvis av konkurrensskäl eller för att frågaren inte vill äventyra sina relationer med näringsidkaren enbart på grund av kreditupplysningen.

Under den tid som har gått sedan nuvarande bestämmelser infördes har organisationen inte från sina medlemmar kunnat notera krav på ändringar enligt motionärens förslag, heter det i yttrandet. Exempelen i den promemoria som åtföljde remissen talar inte för att någon ändring behöver göras. Konklusionen blir följande:

SHIO-Familjeföretagen anser därför – även om vi har stor förståelse för de synpunkter som ligger bakom förslaget – att motionen bör avslås.

Exempelen i promemorian kommenteras även av *Sveriges advokatsamfund*, som anför:

De skäl som bär upp nu gällande ordning beträffande beställaruppgift för kreditupplysning rörande enskild person, gäller fortfarande. Förhållandena inom närings- och kreditlivet i detta hänseende har inte på senare år genomgått sådana förändringar att en ändring är påkallad. De problem, som i enstaka fall har uppstått, äger inte sådan tyngd att den grundläggande principen bör rubbas.

Utskottet har i en till remissen bifogad promemoria angivit två fall i vilka kritik riktats mot begränsningen av skyldighet att lämna beställaruppgift. Det första gäller misstanke om konkurrenters intresse i verksamheten, ett enligt samfundet i och för sig legitimt marknadsekonomiskt intresse. Bortsett från denna principiella uppfattning är det dock möjligt att, även efter en tilltänkt lagändring i denna del, dölja sig bakom beställningar som sker i annans namn. Det andra fallet torde vara av praktisk betydelse endast vid ett fåtal tillfällen. Enligt samfundets mening föreligger ej tillräckliga skäl att i nu ifrågasvarande avseende särbehandla styrelseledamöter när uppgift om deras ekonomi lämnas i anledning av styrelseuppdraget.

Sveriges grossistförbund anför:

Vi har för vår del i tidigare yttrande påpekat att det kan vara känsligt om en kreditgivare tar en upplysning på en näringsidkare och denne får besked om vem som beställt uppgiften. Detta gäller särskilt sådana situationer, då en näringsidkare anser sig behöva göra en kontroll av ett existerande kundförhållande på grund av att han befarar att kunden kan ha svårt att klara sina åtaganden.

Det har enligt vår mening inte anförts tillräckliga skäl för att vi skulle ha anledning att ändra denna uppfattning. Det är visserligen så, som datainspektionen framhåller, att en ökad öppenhet ligger i tiden. Å andra sidan kan de integritetsaspekter som gäller privatpersoner inte i samma mån gälla näringsidkare. Den som bedriver näringsverksamhet, med de redovisnings- och uppgiftskrav som därav följer, måste rimligen acceptera att uppgift om

hans ekonomiska status kan inhämtas utan att han får besked om vem som beställt uppgiften. Det bör särskilt påpekas att kravet på ökad öppenhet inte ställts på grund av påstådda missbruk. Det tycks i stället röra sig om en allmän olust över att inte få veta vem beställaren är.

Vi menar för vår del att det finns situationer då kreditupplysning behöver inhämtas utan att beställarens namn bör avslöjas. För exempelvis partihandelsföretag, som av naturliga skäl har en omfattande kreditgivning till sina kunder, kan beställaruppgiften innebära en klar olägenhet i ett känsligt affärsförhållande. Vid avvägningen mellan detta intresse och integritetsintresset måste enligt vår mening integritetsintresset vika.

Motorbranschens riksförbund åberopar sitt avstyrkande yttrande över förslaget i departementspromemorian och meddelar att förbundet inte finner anledning att frånga sin tidigare redovisade uppfattning i frågan.

Svenska sparbanksföreningen hänvisar likaså till att föreningen i sitt yttrande över departementspromemorian ställde sig negativ till att kreditupplysningslagen skulle ändras på det sätt som nu är aktuellt. Därvid anförde föreningen att konsekvenserna av en lagändring skulle allvarligt kunna skada svenska företags exporthandel och förbindelser med utländska banker. Föreningen förklarar nu att den har oförändrad inställning i frågan och ansluter sig till de övriga skäl som i proposition 1980/81:10 anfördes mot den i promemorian föreslagna lagändringen.

TCO citerar vad organisationen anförde i sitt yttrande över departementspromemorian (se s. 4). Motionen avstyrks med uttalandet att *TCO* inte finner någon anledning att nu inta en annan ståndpunkt än tidigare.

Utskottet

Ett huvudsyfte med kreditupplysningslagen (1973:1173) är att skydda mot kränkningar av enskildas integritet i samband med kreditupplysningsverksamhet. Enligt en bestämmelse i lagen skall den som avses med en personupplysning utan anfordran få underrättelse om vem som har begärt upplysningen och om vilka uppgifter, omdömen och råd som denna innehåller. Ifall en omfrågad är näringsidkare rör det sig inte om en personupplysning utan om en s. k. företagsupplysning. Han skall då få meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller om honom. Uppgift om beställaren är kreditupplysningsföretaget däremot inte ålagt att lämna. Med näringsidkare likställs i detta sammanhang andra personer med väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet.

I motion 1983/84:609 (m) begärs, liksom i en liknande motion (c) vid riksmötet 1982/83, att kravet på beställaruppgift skall utvidgas till att också gälla upplysningar om näringsidkare. Sitt avstyrkande av den tidigare motionen grundade näringsutskottet huvudsakligen på de överväganden som föregick de nuvarande bestämmelsernas tillkomst år 1981. Den nya motionen har gjorts till föremål för en omfattande remissbehandling. Därvid har olika meningar kommit till uttryck.

Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet enligt kreditupplysningslagen, pläderar utförligt för en lagändring i enlighet med motionärens önskemål. Inspektionen uppger att den nästan dagligen får reaktioner från företagare som anser det orimligt att lagstiftaren skyddar upplysningsbeställarens anonymitet. Den förespråkade lagändringen skulle, menar datainspektionen, inte bara förbättra integritetsskyddet för de omfrågade personerna utan också kunna medföra att kreditbedömningsunderlaget får högre kvalitet. Sveriges köpmannaförbund, som tidigare har varit negativt till att näringsidkare skulle få beställaruppgift, anser nu att kravet på öppenhet gör sig mera gällande, så att anonymitetsskyddet för upplysningsbeställare bör upphävas. Det kan noteras att ett par centrala organisationer inom näringslivet, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund, redan inför 1981 års lagändring tillstyrkte att så skulle ske. De har därför inte tillfrågats vid detta tillfälle.

Från affärsbankernas och föreningsbankernas sida hävdar man – med instämmande av den bankägda Upplysningscentralen UC AB – att den nuvarande ordningen är olycklig. Ovissheten om vem som har begärt en upplysning leder inte sällan till irritation, uppges det. Helst skulle man därför se att riksdagen beslutade om en återgång till den ordning utan krav på några beställaruppgifter som gällde före år 1982. Om en sådan återgång inte är möjlig borde det emellertid föreskrivas att alla enskilda personer skall få besked om vem som är frågeställare. Som en halvmsyr betecknas den nuvarande ordningen av Finansbolagens förening, vars slutsats också är att en återgång till förhållandena före år 1982 vore att föredra.

De övriga remissinstanserna vill alla slå vakt om de bestämmelser som nu gäller. Hit hör flera organisationer som företräder små och medelstora företag – SHIO-Familjeföretagen, Motorbranschens riksförbund och Sveriges grossistförbund – och vidare bl. a. Svenska sparbanksföreningen, Sveriges advokatsamfund och TCO. En rad argument framförs för deras ståndpunkt. Många näringsidkare har ett legitimt intresse av att kunna inhämta kreditupplysningar utan att deras namn röjs, menar man. Beställaruppgifter skulle kunna skapa olägenheter i känsliga affärssituationer. Ett upphävande av anonymitetsskyddet skulle därför kunna leda till att näringsidkare avstår från att skaffa kreditupplysningar, fastän sådana är till gagn för deras affärsverksamhet. Riskerna för att svenska företags exporthandel och förbindelser med utländska banker skall skadas framhävs också. TCO uttalar ånyo att en anställningssökande anonymt bör kunna skaffa sig upplysningar om en presumtiv arbetsgivare. Kritiken från företagarhåll mot den ordning som nu gäller har minskat avsevärt sedan datainspektionen och branschen har fått förklara lagens innehåll, hävdar kreditupplysningsföretaget Soliditet AB. Och SHIO-Familjeföretagen upplyser om att organisationen inte har kunnat notera krav från sina medlemmar på en lagändring enligt motionärens förslag.

Utskottet konstaterar att två vart för sig legitima intressen står mot

varandra i sådana fall som här avses. Det gäller å ena sidan att skydda enskilda personers integritet mot otillbörligt intrång, å andra sidan att värna om möjligheterna till en effektiv kreditupplysningsverksamhet som kan förebygga en missriktad kreditgivning och andra icke önskvärda dispositioner. Den nuvarande ordningen representerar enligt utskottets mening en rimlig avvägning mellan dessa två intressen. Det synes skäligt att den som är näringsidkare eller som åtar sig sådana uppdrag eller ikläder sig sådana engagemang att han blir att jämföra med en näringsidkare får acceptera att andra utan att röja sig för honom kan skaffa sig upplysningar om hans vederhäftighet i ekonomiskt hänseende. Även detta synes f.ö. kunna betraktas som en form av integritetsskydd.

Remissyttrandena över motionen har styrkt utskottet i dess här redovisade uppfattning. Särskilt fäster utskottet vikt vid SHIO-Familjeföretagens utsaga att organisationens medlemmar tycks godta den nuvarande ordningen i vad gäller beställaruppgifter.

Utskottet avstyrker sålunda motionen. Härvid förutsätter utskottet att regeringen med bistånd av datainspektionen uppmärksamt följer kreditupplysningsverksamhetens fortsatta utveckling.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1983/84:609.

Stockholm den 22 november 1984

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Gunnar Nilsson i Stockholm (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Bo Finnkvist (s), Lars Ahlström (m), Sylvia Pettersson (s) och Lars Andersson (s).

Bilaga

DATAINSPEKTIONEN

1984-10-04

Riksdagens näringsutskott

Motion 1983/84:609

Näringsutskottet har anhängit att inspektionen avger yttrande över motionen.

Datainspektionen får anföra följande.

Det som motionären vill ändra på kan illustreras av följande situation. En småföretagare har, efter kontakt med kreditupplysningsföretaget som tillställt honom upplysningskopia enligt 11 § 2 st kreditupplysningslagen (således utan beställaruppgift) blivit hänvisad till datainspektionen, och ifrågasätter vid sin kontakt med datainspektionen det rimliga i att en okänd kreditupplysningsbeställare har laglig rätt att vara anonym gentemot den omfrågade som själv känner sig tämligen genomlyst genom de uppgifter om hans privata förhållanden och ekonomi som lämnas i upplysningen.

Antalet sådana samtal har troligen minskat sedan "företagarekopian" infördes 1982, då såväl kreditupplysningsföretagen som datainspektionen dagligen fick åtskilliga samtal från arga företagare, men alltfört kommer praktiskt taget dagligen sådana förfrågningar per brev och telefon till inspektionen.

De flesta företagarna anser det vara helt godtagbart att utomstående tar upplysningar om honom och hans företag – det gör han ju själv i sin tur – men anser det vara helt orimligt att upplysningsbeställarens anonymitet skall skyddas av lagstiftaren.

Datainspektionen har därutöver funnit att det inte sällan inträffar att upplysningsmottagaren inte helt har förstått innebörden i lämnad upplysning. Sålunda medför nu tillämpade rutiner i kreditupplysningsverksamhet att t. ex. en notering om restförd skatt för viss uppbördstermin ser likadan ut oavsett om den skattskyldige av förbiseende betalat skatten en vecka för sent eller om den fortfarande är obetald två år senare. (Noteringen säger således att skatten/avgiften enligt myndighets notering var obetald förfallodagen.) Det kan vara värdefullt för kreditgivaren att få närmare information t. ex. i ett sådant läge – och den uppgiften kan lämnas av den omfrågade direkt – om han får veta vem som fått upplysningen.

I ett samhälle som i övrigt präglas av öppenhet, bl. a. genom handlingsofentligheten enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen och rätten till registerbesked enligt datalagen, synes anonymitetsskydd för upplysningsbeställare inte förenligt med gällande värderingar. Det är i och för sig knappast något att skämmas för att man tar en upplysning – inte ens efter ett långvarigt kundförhållande. Den som vill ha en upplysning innefattande uppgifter om näringsidkarens och övriga företagsanknutna personers personliga ekonomi bör givetvis alltfört kunna få det utan angivande av något särskilt skäl eller behov (jämför 9 § kreditupplysningslagen, vilken bestämmelse enbart berör personupplysningar). Men beställaren bör rimligen kunna stå för sin beställning gentemot den omfrågade. Beställaren behöver ju inte i något

sammanhang vare sig vid beställningen eller senare på fråga från den omfrågade ange sitt motiv för att beställa upplysningen.

Vid de samtal med näringsidkare som förts har från datainspektionens sida påpekats att många av näringslivets organisationer motsatt sig att beställaruppgift skulle lämnas. Beskedet har förvånat de flesta företagare inspektionen varit i kontakt med.

Datainspektionen vill också erinra om att såväl Svenska Arbetsgivareföreningen som Sveriges Industriförbund i sina remissyttranden ställde sig positiva till att skyldighet att lämna beställaruppgift lagstadgades.

En tidsenlig syn på problemet måste enligt datainspektionens uppfattning präglas av större öppenhet än den nuvarande regleringen gör.

Vid underhandskontakter med undersökare och andra handläggare hos kreditupplysningsföretag har datainspektionen erfarit att många upplysningsbeställare numera inte har något emot att stå för sin beställning om den omfrågade hör av sig till kreditupplysningsföretaget.

Eftersom allttjämt vissa beställare likväl vill förbli anonyma kan kreditupplysningsföretagen av konkurrensskäl inte genomföra att beställaruppgift lämnas i alla upplysningar om personer utan att ha en lagstadgad sådan skyldighet.

Om vissa upplysningsbeställare skulle avstå från att inhämta upplysningar om beställaruppgift lagstadgades, skulle detta, enligt datainspektionens uppfattning, knappast negativt påverka kreditgivningen.

Vad gäller förfrågningar från utlandet – som påtalats i remissyttrandena – är situationen ofta den att det är tämligen klart för den omfrågade vem som beställt upplysningar om han får veta till vilket land de lämnats. F. ö. sker upplysningslämnandet avseende svenska företag och företagare till utlandet vanligtvis från svenskt upplysningsföretag till den utländske kreditgivaren via ett kreditupplysningsföretag eller en bank i kreditgivarens hemland.

Datainspektionen har, med hänsyn till att frågan så entydigt avgjorts vid översynen av kreditupplysningslagen (propositionen 1980/81:10) inte ansett sig kunna föreskriftsvis reglera frågan i strid med vad statsmakterna bestämt. Inspektionen har undersökt andra möjligheter att komma till rätta med problemet, t. ex. en ytterligare avgränsning av den krets som skall jämföras med näringsidkare (jämför uttalanden härom av föredragande statsråd i prop. 1973:155 sid. 40) och en tvästegsbeställning i vissa fall. Ingen av dessa idéer har hittills genomförts eftersom de inte kan lösa problemet i sin helhet.

Datainspektionen får med hänvisning till vad som ovan anförts tillstyrka bifall till motionen – i första hand för att förbättra integritetsskyddet för här berörda omfrågade personer och i andra hand för den förbättring av kreditbedömningsunderlaget en lagändring i enlighet med motionen synes kunna medföra.

Datainspektionen finner dessutom anledning peka på att ett för inspektionen allttjämt resurskrävande arbetsmoment skulle minska om lagen ändrades enligt motionärens yrkande.

Lagändringen kan praktiskt genomföras genom ett tillägg till 11 § andra stycket kreditupplysningslagen. Däremot behöver inte definitionen av "personupplysning" ändras och inte heller "beställarbehörighetsregeln" i 9 §.

Detta yttrande har beslutats av datainspektionens styrelse. I styrelsens sammanträde deltog generaldirektören Freese, ordförande, samt ledamöter-

na Böttiger, Nilsson, Pernelid, Polstam och Vinge samt ersättarna Andersson, Ekström och Nordström och t. f. byråchefen Westman, föredragande.

Jan Freese

G. A. Westman